

3. Civil Code of Hungary. The text of Act V of 2013. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300005.tv>

4. Rostami Chelkasari E, Khafi S. Civil Liability Arising from the Rejection of Transplanted Organ. *Iran J Med Law*. 2016. No 10(36), P. 1 – 42.

5. Sapna Khajuria and Saugata Mukherjee. Organ transplantation: legal framework examined. *Journal of the Indian Law Institute*. 2007. Vol. 39, No.4. P. 98 – 31.

6. Jerome F. Leavell. Legal Problems in Organ Transplants. *College of William & Mary Law School William*. 2014. Vol. 30, No. 12. P. 1 – 36.

7. Михайлов С. В. Цивільно-правова відповідальність у сфері надання медичних послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2010. 16 с.

8. Свистун Л.Я. Деякі питання цивільно-правової відповідальності у сфері надання медичних послуг. *Право і суспільство*. 2015. № 5. - С. 79-84.

Ханик-Посполітак

Роксолана Юрїївна

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри

приватного права

Національного університету

«Києво-Могилянська академія»

"НАЛЕЖНИЙ СПОСІБ ЗАХИСТУ" VS

"ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ЗАХИСТУ": ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

У ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод закріплено право на ефективний засіб юридичного захисту. [1] Загальною декларацією прав людини передбачено, що кожна людина має право на ефективне поновлення в правах компетентними національними судами у випадках порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом (ст. 8). [2] Забезпечення ефективного способу захисту будь-якій особі з боку держави закріплено також у п. а) ст. 3 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. [3]

У рішення Конституційного суду України від 30 січня 2003 року зазначено, що правосуддя без ефективного судового захисту неможливо. [4] Ефективний засіб захисту повинен бути як ефективним у законі, так і на

практиці, зокрема, у тому сенсі, щоб його використання не було ускладнене діями або недоглядом органів влади відповідної держави (п. 75 справа «Афанасьєв проти України»).[5]

Категорії «належний спосіб захисту» та «ефективний спосіб захисту» є застосовними до усіх видів судочинства: цивільного, господарського та адміністративного. Однак, аналіз судової практики свідчить, що цими поняттями більше оперують в цивільному та господарському судочинстві.

В юридичній доктрині правова природа, види способів захисту, порядок їхнього застосування досліджуються багатьма вченими, зокрема О. Беляневич, О. Подцерковним, Р. Стефанчуком, Н. Кузнецовою, О. Котом, О. Підопригорою, М. Хоменко, А. Яремою та ін.

Для ефективного судового захисту прав, свобод або законних інтересів особи важливим є обраний позивачем спосіб захисту, який має відповідати природі такого права або охоронюваного законом інтересу, характеру протиправного посягання та бути ефективним. [6, с. 55] Ефективність у цьому разі є оціночним поняттям, і вже на стадії підготовчого провадження суддя має визначитися з питанням про ефективність/неефективність способів захисту права, які визначені законом. [7, с.133]

Питання «ефективності способу захисту» неодноразово піднімалося у низці рішень Верховного Суду. Так, Велика Палата Верховного Суду за результатами розгляду справи № 916/3156/17 визначила, що застосування конкретного способу захисту цивільного права залежить як від змісту права чи інтересу, за захистом якого звернулася особа, так і від характеру його порушення, невизнання або оспорення. Ефективним способом захисту права є такий, що відповідає змісту відповідного права чи інтересу, характеру його порушення, невизнання або оспорення та спричиненим цими діями наслідкам.[8]

У п. 5.5 постанови Великої Палати Верховного Суду від 22 серпня 2018 року у справі № 925/1265/16 зазначається, що «під способами захисту суб'єктивних прав розуміють закріплені законом матеріально правові заходи

охоронного характеру, за допомогою яких проводиться поновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав і вплив на правопорушника». [9] У Постанові Першої судової палати КЦС ВС від 25 квітня 2018 року, справа № 645/3265/13-ц зазначається, що «ефективний спосіб захисту повинен забезпечити поновлення порушеного права, а у разі неможливості такого поновлення - гарантувати особі можливість отримання нею відповідного відшкодування». [10] Майже аналогічне зазначено у постанові КГС ВС від 28 травня 2020 року у справі № 910/7164/19, «ефективний спосіб захисту має бути таким, що відповідає змісту порушеного права, та таким, що забезпечує реальне поновлення прав особи, за захистом яких вона звернулась до суду, відповідно до вимог законодавства». [11]

Отже, категорії «належний спосіб захисту» та «ефективний спосіб захисту» закріплені та визначені в низці міжнародних актів, рішеннях ЄСПЛ та українських судів. Дані категорії не є тотожними, але є взаємопов'язаними. Немає істотних розбіжностей в розумінні цих двох категорій як у теорії, так і на практиці. Суди в своїх рішеннях лише доповнюють розуміння даних категорій в практичній площині щодо конкретної правової ситуації.

«Належний спосіб захисту» це потрібний, необхідний спосіб захисту що відповідає змісту порушеного права, а «ефективний спосіб захисту» повинен призводити до потрібних результатів, а також призводити до найбільшого ефекту в конкретній правовій ситуації.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 31.01.2022)
2. Загальна декларація прав людини, URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-> (дата звернення 31.01.2022)
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1973 року, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення 31.01.2022)
4. Рішення Конституційного суду України від 30 січня 2003 року, Справа N 1-12/2003, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-03#Text> (дата звернення 31.01.2022)

5. Рішення ЄСПЛ справа «Афанасьєв про України» (заява 38722/02) від 05.04.2005 р., URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_239#Text

6. Грицаєнко О.Л. До питання ефективності захисту прав особи в адміністративному судочинстві. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки* Том 31 (70), Ч. 2, № 2, 2020, с. 53-58.

7. Коханська М.Л. Ефективність способів захисту прав у цивільному судочинстві. *Порівняльно-аналітичне право*, № 6, 2019, с. 132-134.

8. Постанова Верховного Суду у справі № 916/3156/17 від 4 червня 2019 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82424016> (дата звернення 31.01.2022).

9. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 22 серпня 2018 року у справі № 925/1265/16, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76474144>.

10. Постанова КЦС ВС від 25 квітня 2018 року у справі № 645/3265/13-ц, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74120911>

11. Постанова КГС ВС від 28 травня 2020 року у справі № 910/7164/19, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89485041>

Хоменко Софія Сергіївна

*студентка III курсу факультету
правничих наук*

*Національного університету «Києво-
Могиланська академія»*

Науковий керівник:

д. ю. н., доцент,

доцент кафедри приватного права

*Національного університету «Києво-
Могиланська академія»*

Музика Леся Анатоліївна

ВИЗНАННЯ НЕДІЙСНИМ ФРАУДАТОРНОГО ПРАВОЧИНУ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ КРЕДИТОРІВ

Фраудаторні правочини згадуються вперше ще у римському праві, яке містило поняття «*fraus creditorum*», сконструйоване у преторському праві, що у перекладі з латини означає «на шкоду кредиторам».

О. С. Іоффе виділяє *fraus creditorum* як один з найважливіших деліктів, необхідність в якому виникла через те, що коли заходи проти боржника почали виражатись не в особистих обмеженнях, а в зверненні стягнення на майно,